

คู่มือการดูแลหญิงตั้งครรภ์ และหญิงหลังคลอด

ตามศาสตร์การแพทย์แผนไทย

งานแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลชุมแสง
หากท่านมีข้อสงสัยเพิ่มเติม
โทร 081-6749071

การใช้สมุนไพรในหญิงตั้งครรภ์

1

อาการคลื่นไส้ อาเจียน

ขิง : รสเผ็ดร้อน

อาหาร **กินได้** : ผัดไก่ใส่ขิง ปลาทอดฉ่ำทอดขิง น้ำขิง เต้าฮวยน้ำขิง

ยา **กินไม่ได้** : ไม่เกินวันละ 1 กรัม ติดต่อกันไม่เกิน 4 วัน หรือเฉพาะเวลาที่มีอาการ

ข้อแนะนำ

แนะนำให้ใช้ในอายุครรภ์ไม่เกิน 4 เดือน และหลีกเลี่ยงการใช้สมุนไพรขิงกับภาวะแทรกซ้อน ดังนี้
อาการปวดท้องบ่อย มีเลือดออกทางช่องคลอดแม้เพียงเล็กน้อย มีประวัติแท้งคุกคาม รกเกาะต่ำ

จุกเสียด รับประทานอาหารไม่ได้ แสบร้อนยอดอก

ขมิ้นชัน : รสเผ็ดร้อน

อาหาร **กินได้** : ปลาทอดขมิ้น แกงเหลือง

ยา **กินไม่ได้** : การใช้ในขนาดสูงๆ อาจเป็นอันตราย เนื่องจากมีฤทธิ์ที่ทำให้เกิดการบีบตัวของมดลูก อาจทำให้แท้งได้

ข้อแนะนำ

ควรระวังการใช้ยาระบายได้การดูแลของแพทย์ เนื่องจากการใช้ในขนาดสูงๆ อาจเป็นอันตราย
เนื่องจากมีฤทธิ์ที่ทำให้เกิดการบีบตัวของมดลูก อาจทำให้แท้งได้

ปัสสาวะบ่อย

ตะไคร้ : รสเผ็ดร้อน

อาหาร **กินได้** : ไก่ทอดเกลือตะไคร้กรอบ ชาทะไคร้

ข้อแนะนำ

ควรรับประทานแต่พอดี และควรล้างให้สะอาดก่อนนำมาปรุงอาหารทุกครั้ง

ไข่ หรือทางนพชนัฒนไทยเรียกว่าไข่รำลิ่งรำพัน

ฟ้าทะลายโจร : รสขม

ยา กินไม่ได้ : ไม่มีข้อมูลการใช้ในหญิงตั้งครรภ์ **ควรหลีกเลี่ยงการใช้**

ยา กินไม่ได้ : **ห้ามใช้** เนื่องจากมีผลทำให้แท้งได้

“**ข้อแนะนำ**”

ควรปรึกษาแพทย์และตรวจร่างกายโดยการดูแลงแพทย์ทุกครั้ง

ตำลิ่ง : รสจืด

อาหาร กินได้ : ตำลิ่งจืด ตำลิ่งจิ้มน้ำพริก

“**ข้อแนะนำ**”

ควรล้างให้สะอาดก่อนนำมาปรุงอาหารทุกครั้ง

บัวบก : รสจืด

อาหาร กินได้ : น้ำใบบัวบก

ยา กินไม่ได้ : ไม่มีข้อมูลการใช้ในหญิงตั้งครรภ์ **ควรหลีกเลี่ยงการใช้**

“**ข้อแนะนำ**”

ควรล้างให้สะอาดก่อนนำมาปรุงอาหารทุกครั้ง เนื่องจากเป็นพืชที่ขึ้นในพื้นที่ชุ่มน้ำมีโอกาสปนเปื้อนแบคทีเรียอาจทำให้อาเจียนได้

อาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ

ไพล : ยาใช้ภายนอก

อาหาร กินได้ : ยาใช้ภายนอก สามารถใช้ในหญิงตั้งครรภ์ได้

“**ข้อแนะนำ**”

ห้ามทาบริเวณตาและเนื้อเยื่อใกล้ตา หากมีความผิดปกติใด ๆ ต้องหยุดใช้และพบแพทย์

การใช้สมุนไพรในหญิงตั้งครรภ์ (ต่อ)

3

ทองผุ๊ก

ขี้เหล็ก : รสขม

อาหาร กินได้ : แกงขี้เหล็ก

“**ข้อแนะนำ**” ควรรับประทานแต่พอดี และควรล้างให้สะอาดก่อนนำมาปรุงอาหารทุกครั้ง

สมอไทย : รสขม

อาหาร กินได้ : สมอไทยจิ้มน้ำพริก

ยา กินไม่ได้ : ไม่มีข้อมูลการใช้ในหญิงตั้งครรภ์ **ควรหลีกเลี่ยงการใช้**

“**ข้อแนะนำ**” ควรรับประทานแต่พอดี และควรล้างให้สะอาดก่อนนำมาปรุงอาหารทุกครั้ง

มะขามแขก : รสเปรี้ยว

อาหาร กินได้ : ไข่ไข่ในขนาดต่ำ ดังนั้น **ควรระวังการใช้** และภายใต้การดูแลของแพทย์

“**ข้อแนะนำ**” ควรรับประทานแต่พอดี และควรล้างให้สะอาดก่อนนำมาปรุงอาหารทุกครั้ง

ยา กินไม่ได้ : ไม่มีข้อมูลการใช้ในหญิงตั้งครรภ์ **ควรหลีกเลี่ยงการใช้**

อาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ

ไพล : ยาใช้ภายนอก

อาหาร กินได้ : ยาใช้ภายนอก สามารถใช้ในหญิงตั้งครรภ์ได้

ข้อแนะนำ

ห้ามทาบริเวณตาและเนื้อเยื่อใกล้ตา หากมีความผิดปกติใด ๆ ต้องหยุดใช้และพบแพทย์

ไอ เจ็บคอ

มะขามป้อม : รสเปรี้ยว

อาหาร กินได้ : น้ำพริกมะขามป้อมปลานึ่ง น้ำมะขามป้อม

ยา กินได้ : แนะนำให้จิบเฉพาะเวลาที่มีอาการเท่านั้น

ข้อแนะนำ

ควรรับประทานแต่พอดี และควรล้างให้สะอาดก่อนนำมาปรุงอาหารทุกครั้ง

มะแว้ง : รสขมขื่นเปรี้ยว

อาหาร กินได้ : น้ำพริกมะแว้ง มะแว้งลวก

ยา กินได้ : แนะนำให้จิบเฉพาะเวลาที่มีอาการเท่านั้น

ข้อแนะนำ

ควรรับประทานแต่พอดี และควรล้างให้สะอาดก่อนนำมาปรุงอาหารทุกครั้ง

อ่อนเพลีย วิงเวียน

ขมิ้น : รสหอมเย็น

อาหาร กินได้ : ซากีสริบขมิ้น ขมิ้นคั่ว ขมิ้นผง ขมิ้นคั่วขมิ้น ผงขมิ้น

ยา กินไม่ได้ : ไม่มีข้อมูลการใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ควรหลีกเลี่ยงการใช้

ข้อแนะนำ

ควรรับประทานแต่พอดี และควรล้างให้สะอาดก่อนนำมาปรุงอาหารทุกครั้ง

การรับประทานยาสมุนไพรทุกชนิด ควรปรึกษาแพทย์และควรอยู่ภายใต้การดูแลของแพทย์ทุกครั้ง

แม่ตั้งครรภ์ ก็ออกกำลังกายได้

5

การออกกำลังกายที่ดีสำหรับแม่ตั้งครรภ์ควรออกกำลังกายในวิธีที่ถูกต้อง
และความหนักที่เหมาะสม

ประโยชน์ของการออกกำลังกาย

ลดอาการ คลื่นไส้ เวียนหัว
กล้ามเนื้อเป็นตะคริว ปวดหลัง

ลดความเสี่ยงอันตราย
คลอดง่ายขึ้น

เพิ่มการไหลเวียนเลือดในครรภ์
ทำให้ได้รับสารอาหารจากแม่
มากขึ้น

ออกกำลังกายอย่างไรให้ปลอดภัย

คุณแม่ที่อายุครรภ์ยังไม่ถึง 3 เดือน
ไม่ควรออกกำลังกาย

เลี่ยงการออกกำลังกายในท่าวนหงาย
เกร็งค้ำ และกลั้นหายใจ

ดื่มน้ำก่อนและหลังออกกำลังกาย

ไม่ควรออกกำลังกายในที่ร้อนชื้น

ควรพบแพทย์ทันทีเมื่อ เจ็บหน้าอก หายใจ
ไม่ทัน มีของเหลวออกจากช่องคลอด

ทั้งนี้ คุณแม่สามารถออกกำลังกายได้อย่างสม่ำเสมอทุกวันหรือวันเว้นวัน
อย่างน้อยครั้งละ 30 นาที ตามพื้นฐานการออกกำลังกายของคุณแม่

ทำออกกำลังกาย สำหรับแม่ตั้งครรภ์

6

ท่านอนตะแคงยกขา : ทำแอ่นองค์แหงนพกตร

นอนตะแคงข้าง ไข่มือกข้างยันศีรษะ ยกขาขึ้น ค้างไว้ 5 วินาที จากนั้นยกขาลงอยู่ในท่าเตรียม ทำซ้ำ 5 - 10 ครั้ง

ประโยชน์ : เพิ่มความแข็งแรงของช่วงต้นขาด้านข้างสะโพกให้แข็งแรง

ท่าสควอช (Squatting) : ทำดำรงกายอายุยืน

กางขาทั้ง 2 ข้าง ให้ระยะห่างเท่ากับช่วงไหล่ เกาพนักเอาไว้ คอย ๆ ย่อเข่าลงระวังไม่ให้เข่าเลยปลายเท้า ทำค้างไว้ 5 วินาที จากนั้นกลับสู่ท่ายืนปกติ แล้วทำซ้ำ 10 ครั้ง

ประโยชน์ : ช่วยเพิ่มกล้ามเนื้อและความแข็งแรงของช่วงเอวสะโพก ต้นขา และยังช่วยลดอาการปวดหลังระหว่างตั้งครรภ์ของคุณแม่ได้อีกด้วย

ท่าแมวขู่ (Quadruped cat)

คุกเข่าอยู่ในท่าคลานเข้า เหยียดแขนตรง หายใจเข้า งอตัวให้สุด แล้วโค้งหลัง ก้มคอลง ทำค้างไว้ 5 วินาที หายใจออกซ้ำ ๆ แล้วแอ่นหลัง ยกก้นพร้อมเงยหน้าขึ้น ทำค้างไว้ 5 วินาทีทำซ้ำ 5 - 10 ครั้ง

ประโยชน์ : บรรเทาอาการปวดหลังและปวดก้น รวมถึงยังมีส่วนช่วยนวดระบบย่อยอาหารให้ทำงานได้ดี

คนท้องเวดได้ไหม ?

7

ตอบ

เวดได้ แต่ควรได้รับการเวดจากผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญ ด้านการเวดสำหรับหญิงตั้งครรภ์เป็นพิเศษ

ขณะตั้งครรภ์ มดลูกจะมีขนาดที่ใหญ่ขึ้นมาก น้ำหนักจะทิ้งลงมาข้างหน้า ร่างกายจึงชดเชยโดยถ่วงน้ำหนักมาทางด้านหลัง ทำให้หญิงตั้งครรภ์ส่วนใหญ่มักมีอาการปวดหลังโดยเฉพาะช่วงอายุครรภ์ 7-9 เดือนได้

เวดอย่างไรให้ปลอดภัย

- หลีกเลี่ยงการเวดบริเวณท้อง เพราะอาจจะกระทบต่อเด็กในครรภ์ได้
- อายุครรภ์ตั้งแต่ 12-28 สัปดาห์ หรือตั้งแต่ 4 เดือนเป็นต้นไปสามารถเวดได้
- ต้องอยู่ในความดูแลของแพทย์เท่านั้น เนื่องจากอาจมีการกดจุดที่ผิดหรือใช้แรงในการเวดมากเกินไปจนเป็นอันตรายต่อเด็กในครรภ์ เสี่ยงต่อการแท้งได้
- หากมีภาวะแท้งคุกคาม ความดันโลหิตสูง เส้นเลือดขดหรือภาวะแทรกซ้อนอื่น ๆ ควรหลีกเลี่ยงการเวดหรือปรึกษาแพทย์ก่อน

ท่านอนตะแคงที่เหมาะสมสำหรับการเวด

อาหารสำหรับหญิงตั้งครรภ์ ตามศาสตร์การแพทย์แผนไทย

8

**อายุครรภ์
1-3
เดือน**

แพทย์แผนไทย : มีไข้ จุกในอุทร ละเมอเพื่อพดั่งผีเข้า

แพทย์แผนปัจจุบัน : มีอาการแพ้ท้อง ต้านมะเร็งใหญ่ขึ้น มีอาการคัดและเจ็บเต้านม
อารมณ์จะเปลี่ยน หงุดหงิดง่าย

อาหารที่แนะนำ :

ต้มจืดเต้าหู้ใส่ตำลึง

ผัดไก่ใส่ขิง

น้ำขิง

**อายุครรภ์
4-6
เดือน**

แพทย์แผนไทย : มีไข้ คลื่นไส้ อาเจียน ปวดเมื่อยขา สะโพก คันทวาร

แพทย์แผนปัจจุบัน : มีอาการแพ้ท้องลดลง เครียดน้อยลง ทารกในครรภ์มีการ
พัฒนาการขึ้น น้ำหนักทารกเพิ่มขึ้น รู้สึกคล้ายมีปลาตอดในท้อง

อาหารที่แนะนำ :

ปลาทอดขมิ้น

แกงเหลือง

ชาเกสรบัวหลวง

**อายุครรภ์
7-9
เดือน**

แพทย์แผนไทย : อาการไข้ลดลง ให้อาหารโลหิตก่อกัด ให้อ่อนภายใน

แพทย์แผนปัจจุบัน : ทารกมีการเจริญเติบโตขึ้นทำให้มีอาการปวดหลัง
หายใจไม่เต็มอ้อม ปัสสาวะบ่อย นอนหลับไม่เต็มอ้อม

อาหารที่แนะนำ :

เสเดาน้ำปลาหวาน

แกงขี้เหล็ก

น้ำรากบัว

การดูแลมารดาหลังคลอด

9

ตามศาสตร์การแพทย์แผนไทย

หลังจากการคลอดบุตร จะทำให้ธาตุในร่างกาย ทั้ง 4 (ดิน น้ำ ลม ไฟ) เกิดการเสียสมดุล โดยเฉพาะธาตุไฟ จะส่งผลให้มารดา ไม่สบายตัว ปวดเมื่อยตามร่างกาย อ่อนเพลีย หรืออาจมีอาการคัดตึงเต้านมร่วมด้วย ซึ่งการดูแลมารดาหลังคลอด เป็นการฟื้นฟูสุขภาพมารดาจะช่วยให้ร่างกายอบอุ่น ลดอาการปวดกล้ามเนื้อ ขับน้ำคาวปลา ลดอาการคัดตึงเต้านม ทำให้ธาตุทั้ง 4 ในร่างกายกลับมาอยู่ในภาวะสมดุล

การทำมารดาหลังคลอด

1. การนวด จะช่วยลดอาการปวดกล้ามเนื้อ กระตุ้นการไหลเวียนเลือด ลดอาการคัดตึงเต้านม

2. การประคบ จะช่วยกระตุ้นการไหลเวียนเลือดให้ดีขึ้น ช่วยลดอาการบวม ลดอาการอักเสบของกล้ามเนื้อ ลดอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย ลดอาการคัดตึงเต้านม

3. การอบไอน้ำสมุนไพร ช่วยกระตุ้นการไหลเวียนเลือด ช่วยขับน้ำคาวปลา ลดอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อและกล้ามเนื้อสมุนไพรช่วยเพิ่มความสดชื่น หายใจโล่ง สบายตัวมากยิ่งขึ้น

4. การหัดหม้อเกลือ ช่วยให้มดลูกเข้าอู่ ช่วยขับน้ำคาวปลา ช่วยกระตุ้นการไหลเวียนเลือด ทำให้กล้ามเนื้อหน้าท้องกระชับ หน้าท้องยุบ และมีงานวิจัยแล้วว่า การทำหัดหม้อเกลือ ช่วยคลายกล้ามเนื้อ และลดอาการปวดกล้ามเนื้อได้

5. การนึ่งถ่าน ช่วยบรรเทาอาการอักเสบ ทำให้แผลแห้งไม่อักเสบ

6. การพันผ้าหน้าท้อง จะทำให้หน้าท้องกระชับ ช่วยพยุงหน้าท้อง และช่วยให้มดลูกเข้าอู่

ข้อห้ามในการทำหลังคลอด

1. มีไข้เกิน 37.5 องศา
2. มีอาการอ่อนเพลีย
3. แผลผ่าตัดยังไม่สมิทติ
4. รับประทานอาหารอื่นใหม่ ๆ
5. มดลูกกลอย หรือมดลูกยังไม่เข้าอู่

ทำหลังคลอดได้เมื่อใด ?

1. คลอดธรรมชาติ (คลอดเอง) หลังจากคลอด 7-10 วัน
2. การผ่าคลอด หลังจากผ่าคลอด 30-45 วัน

การอยู่ไฟหลังคลอดให้ได้ดี ต้องทำไม่
เกิน 3 เดือนจึงจะไต่ผล

นอกจากการดูแลมารดาหลังคลอดตามขั้นตอนข้างต้นแล้ว มารดาควรจะได้รับประทานอาหารที่มีรสร้อน เพื่อช่วยบำรุงธาตุไฟ กระตุ้นการไหลเวียนเลือด เช่น **ซิง พริกไทย** **กะเพรา** **ขมิ้นชัน** **กระเทียม** เป็นต้น ควรดื่มน้ำอุ่น 2-3 ลิตร/วัน และที่สำคัญพักผ่อนให้เพียงพอ เพื่อให้ร่างกายกลับมาอยู่ในภาวะสมดุล

อาหารบำรุงน้ำนม เช่น ไก่ผัดขิง แกงเลียง น้ำหัวปลี

ไก่ผัดขิง

แกงเลียง

กุยช่าย

แกงมะรุม

น้ำหัวปลี

หลีกเลี่ยงอาหารรสเย็น เพราะอาหารรสเย็นจะไปลดธาตุไฟในร่างกาย

แดง

แดงโม

น้ำแข็ง

สยบปัญหาท่อน้ำนมอุดตัน

ปัญหาที่พบบ่อยในแม่หลังคลอดคือ น้ำนมเกิดการอุดตันตั้งค้างอยู่ในท่อน้ำนมท่อนใดท่อนหนึ่ง ซึ่งส่งผลให้น้ำนมไหลช้าหรือไม่ไหลจนอาจก่อให้เกิดก้อนโตแข็งที่บริเวณของเต้าได้ ซึ่งวิธีการลดปัญหาเหล่านี้ได้คือ การประคบเต้านม และการนวดกระตุ้นน้ำนม โดยประโยชน์เพื่อลดการตึงของเต้านม และทำให้น้ำนมไหลสะดวกมากยิ่งขึ้น

การประคบเต้านม

- ประคบส่วนเนื้อนม เลี่ยงการประคบบริเวณลานนมหรือหัวนม
- ประคบลักษณะวงกลมให้รอบเต้านม ประมาณข้างละ 5 - 10 นาที / ข้าง

วิธีนวดกระตุ้นน้ำมัน

ก่อนนวดกระตุ้นน้ำมันควรประคบน้ำอุ่นก่อนทุกครั้ง

1.

คลึงวนไปเป็นรูปก้นหอย
โดยใช้สามนิ้วค่อยๆคลึงวนจากด้านนอก
ออกไปตามเข็มนาฬิกาเข้าหาลานนม

2.

ใช้มือข้างหนึ่งรองเต้านม
ใช้มืออีกข้างหนึ่งรีดเข้าหาเต้านม
โดยรีดจากด้านบนเข้าหาลานนม

3.

ใช้มือทำเป็นรูปกำมปู
บีบจากเต้านมเข้าหาที่ลานนม
โดยทำให้หัวเต้านมทั้งสองข้าง

4.

ทำมือเป็นรูปกำมปู
บีบตั้งแต่ลานนมไปทั่วหัวนม

การใช้สมุนไพรในหญิงหลังคลอด

13

การใช้สมุนไพรบางชนิดมีการดูดซึมผ่านน้ำนมซึ่งอาจจะส่งผลเสียต่อทารกได้ ดังนั้นเพื่อความปลอดภัยจึงได้นำข้อมูลว่าสมุนไพรตัวไหนบ้างที่ทานได้หรือทานไม่ได้ไปดูกันเลยคะ

ทังอืด ทังเพือ ขี้ขวม กระตุ๋นน้ำนม

ขิง : รสเผ็ดร้อน

อาหาร **กินได้** : ผัดไก่ใส่ขิง ปลาทอดมีขอดขิง น้ำขิง เต้าฮวยน้ำขิง

ยา **กินได้** : มีงานวิจัยใส่ขิงเพิ่มน้ำนมในหญิงหลังคลอด (500 g) 1 เม็ด หลังอาหารเช้า เย็น ติดต่อกัน 7 วัน

ข้อแนะนำ

ควรปรึกษาแพทย์ และควรอยู่ภายใต้การดูแลของแพทย์ทุกครั้ง

ลูกเลียด รับประทานอาหารไม่ได้ แสบร้อนยอดอก

ขมิ้นชัน : รสเผ็ดร้อน

อาหาร **กินได้** : ปลาทอดขมิ้น แกงเหลือง

ยา **กินไม่ได้** : การใช้ในขนาดสูงๆ อาจเป็นอันตรายได้ เนื่องจากขมิ้นชันสามารถผ่านทางน้ำนมได้

ข้อแนะนำ

ควรระวังการใช้ ยกเว้นภายใต้การดูแลของแพทย์ เนื่องจากการใช้ในขนาดสูงๆ อาจเป็นอันตราย เนื่องจากขมิ้นชันสามารถผ่านทางน้ำนมได้

ไข่ หรือทางแพทย์แผนไทยเรียกว่าไข่รำลิงรำพัน

ฟักะฉายโจร : รสขม

อาหาร กินไม่ได้ : **ห้ามไข่** เนื่องจากไม่มีข้อมูลการใช้ในหญิงหลังคลอด
ยา กินไม่ได้ : **ห้ามไข่** เนื่องจากไม่มีข้อมูลการใช้ในหญิงหลังคลอด

“**ข้อแนะนำ**” ควรปรึกษาแพทย์และควรอยู่ภายใต้การดูแลของแพทย์ทุกครั้ง

ไอ เจ็บคอ

มะขามป้อม : รสเปรี้ยว

อาหาร กินได้ : ห้ามกินมะขามป้อมปลานึ่ง ห้ามมะขามป้อม
ยา กินได้ : แนะนำให้จิบเฉพาะเวลาที่มีอาการเท่านั้น

“**ข้อแนะนำ**” ควรรับประทานแต่พอดี และควรล้างให้สะอาดก่อนนำมาปรุงอาหารทุกครั้ง

มะม่วง : รสขมขื่นเปรี้ยว

อาหาร กินได้ : ห้ามกินมะม่วง มะม่วงลวก
ยา กินได้ : แนะนำให้จิบเฉพาะเวลาที่มีอาการเท่านั้น

“**ข้อแนะนำ**” ควรรับประทานแต่พอดี และควรล้างให้สะอาดก่อนนำมาปรุงอาหารทุกครั้ง

อาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ

ไพล : ยาใช้ภายนอก

ยา ใช้ได้ : ยาใช้ภายนอก สามารถใช้ในหญิงตั้งครรภ์ได้

“**ข้อแนะนำ**” ห้ามทาบริเวณตาและเนื้อเยื่อใกล้ตา หากมีความผิดปกติใดๆ ต้องหยุดใช้และพบแพทย์

การใช้ยาสมุนไพรใน หญิงหลังคลอด

15

กระตุ้นน้ำนม

ยาปลูกไฟราตุ : กระตุ้นน้ำนม กระจายเลือดลมในหญิงหลังคลอด

“ข้อแนะนำ” ห้ามใช้ในหญิงตกเลือดหลังคลอด หญิงตั้งครรภ์ และผู้มีไข้

ยาประสะน้ำนม : กระตุ้นน้ำนมเพิ่มการไหลของน้ำนม

“ข้อแนะนำ” ห้ามใช้ในผู้มีไข้

ขับน้ำคาวปลา ช่วยให้มีมดลูกเข้าอู่

ยาประสะไหล : แก้ประจำเดือนมาไม่ปกติ บำรุงโลหิต ขับน้ำคาวปลา

“ข้อแนะนำ” ห้ามใช้ในหญิงตกเลือดหลังคลอด หญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และห้ามใช้ในผู้ที่ประจำเดือนมานาน เพราะจะทำให้ขับประจำเดือนออกมามากขึ้น

ยาไฟประลัยกัลย์ : ขับน้ำคาวปลาในเรือนไฟ ช่วยให้มีมดลูกเข้าอู่

“ข้อแนะนำ” ห้ามใช้ในหญิงตกเลือดหลังคลอด หญิงตั้งครรภ์ และผู้มีไข้ ผู้ที่มีความดันโลหิตสูง

ยาไฟฟักทอง : ขับน้ำคาวปลาในเรือนไฟ ช่วยให้มีมดลูกเข้าอู่

“ข้อแนะนำ” ห้ามใช้ในหญิงตกเลือดหลังคลอด หญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และห้ามใช้ในหญิงผ่าคลอด เนื่องจากอาจทำให้แผลหายช้า

อ้างอิง

- แม่ฮันน่าห์. (2017). สมุนไพรไทย บำรุงครรภ์ และบำรุงน้ำนม ตัวไหนที่คุณแม่ทานได้!.
สืบค้น 25 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.amarinbabyandkids.com>
- คลินิกแพทย์แผนไทยประยุกต์. (2563). อาหารสำหรับมารดาตั้งครรภ์ตามศาสตร์
การแพทย์แผนไทย. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.gj.mahidol.ac.th/>
- ปูลรดา ยาไทย. (2018). คนท้องปวดไตไหม?. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์ 2565,
จาก <https://www.poonrada.com/sickness/detail/8>
- ม.ป. (2558). การบริหารแบบไทย ทำกายีตัดตนพื้นฐาน 15 ท่า. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์ 2565,
จาก <https://phatarapomstuff.blogspot.com>
- ดนยา สุเวทวทิน. (2559). แม่ตั้งครรภ์ก็ออกกำลังกายได้. สืบค้น 10 มีนาคม 2565,
จาก <https://www.thaihealth.or.th/>
- นวลจันทร์ ใจอารีย์. (2558). การแพทย์แผนไทยประยุกต์สำหรับการดูแลหญิงก่อนตั้งครรภ์
ขณะตั้งครรภ์ การคลอด และหลังคลอด. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ม.ป. (2564). วิธีนวดกระตุ้นน้ำนม ที่ช่วยเพิ่มน้ำนม สบายปัญหาท่อน้ำนมอุดตัน.
สืบค้น 10 มีนาคม 2565, จาก [https://simplymommynote.net/pregnancy/
breast-massage/](https://simplymommynote.net/pregnancy/breast-massage/)

